

“La Facultat de Lletres és una petita gran facultat”

Entrevistem Emili Junyent

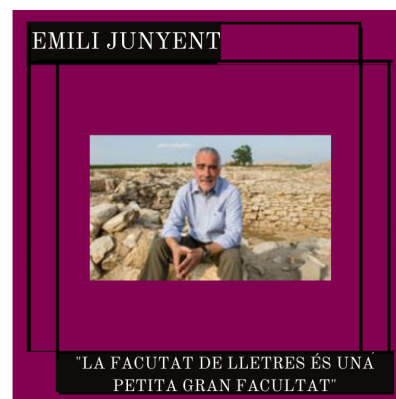
Emili Junyent és catedràtic jubilat de prehistòria de la Universitat de Lleida.

Descarregar imatge

Com van ser els teus inicis a la Facultat de Lletres?

Vaig aterrar a Lleida procedent de la Universitat de Barcelona el 1974. Havia estat tres anys com professor ajudant i el meu “càtedro” i mestre Joan Maluquer de Motes, llavors a Madrid a la Comisaria de Excavaciones Arqueológicas, em col·locà com interí del cos facultatiu de conservadors de museus al museu arqueològic de l'IEI que feia les funcions de Museu Provincial, com va fer amb Vicens Baldellou a Osca o Francesc Tarrats a Tarragona. La Diputació i l'IEI, temorós que l'arqueologia escapés al seu control, no acceptaren el nomenament i contraatacaren nomenant Federico Lara Peinado. El cas és que durant més d'un any vaig ser director d'un museu en el que no podia entrar. Va ser dur. De dilluns a divendres jo hi era a Lleida; la meua donava treballava, pujava el nostre primer fill de tres anys i canviava el bolquers del segon a Barcelona... Des de Madrid em deixaren sol i a Lleida només em va fer cas el Delegat del Ministerio de Educación y Ciencia; gràcies a ell, a la Biblioteca Pública em van cedir una taula que compartia amb els bidells, però que em permetia tenir una adreça oficial, estar localitzable i rebre correspondència. Superat el trauma em vaig concentrar en preparar les oposicions i redactar la tesi doctoral que tenia força avançada i defensaria el 1976. L'esclat de l'afaire de la Plaça Sant Joan, em convertí en el tècnic a Lleida de la Comisaria General de Excavaciones Arqueológicas, que acabava d'ocupar Antonio Blanco Freijeiro. La meua defensa de les restes arqueològiques i la interpretació de les restes com absis de l'antiga església van servir per empitjorar les relacions amb la Diputació presidida per Joan Casimir de Sengenís, l'Ajuntament d'en Miquel Muntanya, que no es resignaven a perdre places d'aparcament, i l'Institut d'Estudis Ilerdencs i els seus consellers, J. A. Tarragó Pleyán, Federico Lara i companyia, que defensaven que la plaça era l'emplaçament de l'antic foro i les restes eren romanes. En paral·lel, naixien els estudis universitaris i, des de 1968, existia un “aula de Dret” depenen de la Universitat de Barcelona. Jo havia seguit, quan excavava a Roques de Sant Formatge (Seròs) (1970), els intents fracassats de Joan Maluquer de crear els estudis de Lletres a Lleida, però fou la UAB la que se'n portà el gat a l'aigua (1971), encara que per poc temps; les seves relacions amb les autoritats locals i l'IEI no eren bones i, per entendre-ho, una anècdota més: J. A. Tarragó envia la Guardia Civil que ens requisà les eines quan amb Maluquer excavàvem a la Cova dels Murisecs (Llimiana) la tardor de 1969. Al fer-se càrrec definitivament la Central de la delegació, el degà de Lletres a Barcelona, Antonio Palomeque, em va oferir entrar a la facultat (1975). No hi vaig dubtar ni un segon, va ser tornar a la vida, un alliberament... La recerca, la docència, la vida universitària i el privilegi d'estar sempre rodejat de gent jove, m'atreien molt més que el món dels museus. Vaig deixar estar les oposicions i la persona que va guanyar la plaça no va venir mai a Lleida. Els professors José Luis Maya i Federico Lara Peinado van passar a la UAB i jo vaig començar a impartir les matèries de prehistòria i història antiga a l'Estudi General.

Com era l'ambient de l'època?

Segur que totes les persones que la vàrem viure la recordem endolçada i embellida per la nostàlgia i m'atreviria a dir que, fins i tot, ens sentim una mica orgullosos de d'haver-la viscut. El Roser era una illa de llibertat en una ciutat conservadora en la que el franquisme encara era viu. L'Estudi General funcionava com una gran família, des del tàndem Víctor Siurana-Virgilio Aranda, el claustre de professors i professores i els i les estudiants fins en Julià i el senyor Redondo. Ho vivien tot de forma col·lectiva i intensa, vull dir no separats en les diferents especialitats, i quan s'organitzava una activitat (conferència, recital, projecció...), fos d'una o altra, s'aturaven les classes i tothom hi anava. Debatíem molt sobre universitat, societat, política, cinema, el que fos i la diversitat ideològica era notable; també discutíem, com qualsevol claustre, per qüestions acadèmiques, àrees de coneixement, places, etc.; recordo la professora de literatura espanyola Lola Albiac, més tard catedràtica a Saragossa, l'única persona que he vist capaç de fer perdre el nervis i batre per esgotament Víctor Siurana. Aquell sentiment de Facultat desaparegué els anys noranta amb la marxa a l'actual edifici del Rectorat, la creació de la Universitat de Lleida i la primacia estructural dels departaments. Cultivades o no, les amistats i records d'aquells anys perviuran sempre, Siurana, Rovira, Morell, Pont, Santa, Vilà, Caballé, Lladonosa, no en va van ser anys d'il·lusions i lluites compartides per consolidar uns estudis sempre precaris i sovint en risc de desaparèixer.

Recordes algun esdeveniment significatiu durant el teu pas per la Facultat?

Pensant en aquells anys, sense cap mena de dubte, situo en primer lloc el judici i condemna de l'estudiant Cèsar Alegre el 1981 a l'Audiència Provincial de Lleida per escarni a la religió catòlica, a causa d'uns versos publicats a una revista estudiantil del centre "La Higiénica". L'episodi va fer evidents les limitacions d'una transició controlada pel franquisme, feu esclatar una petita-gran batalla a l'opinió pública i, a la ciutat, mobilitzà tothom, els sectors més reaccionaris i conservadors, des de l'extrema dreta declaradament feixista fins el bisbe, i l'ample espectre de les forces democràtiques. La facultat s'aixecà en bloc en defensa de la llibertat d'expressió i pel tribunal passaren professors com Pere Rovira, Jaume Pont, Víctor Siurana, Gabriel Oliver... La memòria d'aquest episodi, quasi oblidat, havia estat recuperada ocasionalment en columnes periodístiques per Anna Sáez i Miquel Pueyo. Jo, que llavors era director de la delegació -el que anomenàvem "home del degà", que a la facultat-mare era Emili Giralt-, i vaig viure intensament els fets i guardava una gruixuda carpeta amb retalls de diari i informació de tota mena; quasi quaranta anys més tard, vaig escriure un article força exhaustiu "El cas La Higiénica (1980-1981): Universitat, ciutat i llibertat d'expressió" a l'homenatge coordinat per Jaume Pont i Àngels Santa a Víctor Siurana (Pagès editor 2017) i Sara Grau Sáez l'estudià com a metàfora de la transició en un treball que obtingué, entre altres, el premi recerca jove 2018 (AGAUR, Gencat).

Quins records tens de la teva etapa com a degà?

Són agredolços... Dos mandats des de l'abril del 2001 al març de 2007... Vaig arribar amb moltes ganes i empena, no volia ser un degà "florero". Vaig penjar a les parets posters del Che Guevara, Mohamad Alí i Marilyn Monroe, tres icones del XX, i m'hi vaig instal·lar al despatx a jornada completa i més. Formaven un bon equip i les relacions personals sempre van ser excel·lents entre nosaltres, Àngels Calero, Miquel Pueyo, Paco García, Imma Lorés, Glòria Vázquez, Nela Bureau, i l'Anna Agustí i en Miquel Ortega a les secretaries, deganat i acadèmica; crec que vàrem sacsejar la Facultat. Les idees eren moltes i massa ambicioses i jo inmodest i crèdul. Ara no em fa vergonya confessar-ho, em veia, secretament, poc menys que emulant el meu mestre i el seu famós Plan Maluquer i revolucionant la facultat.

Primer va ser el *Pla Estratègic* (2005) i la implantació de *Comunicació Audiovisual*, després la reforma dels plans d'estudis... Res va sortir com somiava... Per redactar el primer, es contractà l'empresa *Momentum* i l'assessorament de Josep Maria Bricall, autor de l'*Informe Universidad 2000*, que es feu pregar per acceptar i, repetidament, en públic i en privat, amb el seu impostat cinisme oracular, sempre per damunt dels núvols, ens

advertí que llençàvem els diners –milions de pessetes-, que la Universitat no la canviava ningú. Ens vàrem sotmetre disciplinadament a la metodologia dels anàlisis DAFO i "brainstorming", moltes sessions de discussions interminables i omplint pissarres d'etiquetes plenes d'ocurrències, només va faltar despullar-nos per estimular la interacció... No diré que el resultat final no fos un document acceptable, ben intencionat i concebut al servei de la societat, la ciutat i el territori; amb el compromís polític i el finançament necessaris, recerca i docència de qualitat i equipaments, formulàvem, un centre petit tenia potencials avantatges. El problema fou que el document va anar a parar directament a un calaix, destinat a ser oblidat. La principal amenaça, obvia per altra banda, per a la Facultat era doble: el baix nombre d'estudiants i la piràmide d'edat, que anunciava les jubilacions massives que arribarien coincidents arruïnant plantilles com ha passat. L'aposta de futur era combinar un ensenyament generalista d'Humanitats amb la potenciació d'uns àmbits en els que fóssim capaços d'excel·lir. Dos fracassos. El primer atribuïble a la política universitària –mai es va decidir un mapa universitari de Catalunya- i la manca d'inversió; en el cas del segon, s'hauria d'afegir la manca de consens i d'autoritat per a prendre decisions degut a les resistències corporatives, tots els departaments i especialitats ens consideràvem imprescindibles i capaços de ser punters i no s'acceptaven prioritzacions.

Pel que fa a la reforma dels plans d'estudis, em vaig llençar amb la fe d'un convers a l'anomenat Procés o Pla Bolònia i el centre fou la primera Facultat de Lletres de Catalunya que s'embarcà en bloc en el Pla Pilot d'adaptació a l'EEES el curs 2004-2005. Jo no ignorava, òbviament, les crítiques al caràcter capitalista de la reforma (ensenyaments professionalitzadors orientats al mercat, encariment dels estudis, beques/préstec, una universitat més elitista en definitiva), contrari a la idea de universitat pública que he defensat tota la vida. Em preocupava el risc d'empobrir la formació universitària en favor de la professional (els meus referents, per entendre'ns, podien ser Jose Maria Valverde i Emilio Lledó). Però, -torno a la idea de sacsejar la Facultat- vam pensar que el que venia era imparable i, per tant, millor situar-nos, al menys un cop, en primera fila. També veia aspectes positius (mobilitat en l'espai europeu, dues llengües a més de la pròpia), idees que m'interessaven (formació al llarg de tota la vida) i què mal havia en preocupar-se pel futur dels estudiants quan acabaven la carrera, oferint-los al llarg dels estudis, pràctiques en empreses, seguiment amb tutories personals, la confecció d'un currículum, una mena de book que acredités la feina feta i els coneixements adquirits. De fet, he de dir, a Lleida res es va fer amb l'oposició dels estudiants, representats a l'equip deganal.

L'altra gran repte va ser la creació dels estudis de Comunicació Audiovisual (2003-2004). Fou un procés llarg i complex. En el debat inicial sobre la orientació de la nova especialitat, moltes idees divergents i l'hostilitat corporativa del periodisme lleidatà, que veia perill d'intrusisme en el nou títol. Ens vàrem assessorar amb Jaume Santacana (Mercuri.SGP) i va donar forma al projecte Yolanda Tortajada, avui degana de Lletres a la URV de Tarragona. Jo, fidel a la idea de generar un àmbit d'excel·lència, pretenia emular els estudis de la UPF i el documental de no-ficció o de creació, amb la especialització en Lleida en la producció documental sobre, geografia, història, art, patrimoni, llengües i qualsevol espai de recerca; caldria una forta inversió, però començàvem de zero, sense motxilla, la BBC era la referència i com ni a Catalunya ni a Espanya existia tradició en aquest camp, no tindríem competència; a través de Joaquim Jordà vaig intentar contactar amb Jordi Balló cercant l'entesa i col·laboració amb la UPF. L'adscripció al Departament de Filologia Catalana resultà decisiva per l'enfocament final. El Rector Jaume Porta, amb qui en Miquel Pueyo i jo vàrem visitar les facultats de Santiago de Compostela i València per conèixer experiències considerades exitoses, va intentar portar els estudis de CAV a Cap Pont, tot s'anà enterbolint i acabàrem tancant files perquè els nous estudis no marxessin de la Facultat... La relació amb Jaume Porta va ser complicada; per part meua puc dir que fins i tot d'estima, però sempre conflictiva. Com a Rector era autoritari, exigia fidelitat al 100%. En certa ocasió, en rebrem al seu despatx, m'etzibà: "Avui, quina gorra portes arqueòleg, sindicalista o degà".

Els records més personals d'històries viscudes en aquell despatx, també s'amunteguen... En triaré un... Un dia de novembre de 2006, darrera hora de la tarda, la Facultat buida i jo sol al despatx..., es va presentar Jesús Lorés, vàrem estar xerrant dels nostres projectes de realitat virtual als Vilars d'Arbeca. Pocs dies després es treia la vida. Em va doldre moltíssim no haver entès la seva tristor, no adonar-me que s'acomiadava, no haver pogut ajudar-lo.

Com ha canviat l'educació universitària durant els últims anys?

¿Els últims anys?, des de quan, abans o després de la Covid-19... Em vaig jubilar el 2016, en ocasions m'imagino movent-me pels passadissos, entrant a l'aula, veig una intervenció patrimonial interessant i penso en preparar un power-point com si no hagués passat el temps; altres vegades tinc la sensació que han passat molts anys, i, quan torno a l'edifici, em sento estrany. La pandèmia deixarà petjada i, com la realitat és complexa, tindrà aspectes positius i negatius alhora. Accelerarà definitivament la incorporació de les tecnologies, la docència on line, etc., però no li veig la gràcia, avui en dia nens i nenes ja neixen, com qui diu, enganxats a pantalles i botons... Estic segur que hi han continguts que exigeixen transmissió quasi física, relació personal i col·lectiva; la pantalla no substitueix l'aula, ni el laboratori, ni el camp. I a les classes magistrals no els hi veig més problema que no ho siguin... I dic això relacionant-lo amb la següent resposta.

Quins reptes creus que haurà d'afrontar la Facultat de Lletres en el futur?

Jo no se si avui, em temo que no, la Universitat significa pels estudiants el que va significar per a mi a finals dels anys 60 del segle passat. Sóc qui sóc gràcies a la meva família i a la Universitat. En ella vaig madurar com a persona, vaig adquirir les meves conviccions cívico-ètiques, les meua manera d'intentar entendre la societat, el món, la història. Aquesta dimensió, la formació humanística i crítica, és consubstancial i irrenunciable. El que vull dir, potser s'entendrà millor si valoro la meua vida universitària (docència, recerca i gestió) i dic que alguns dels fets dels que més m'enorgulleixo, són, com estudiant, haver estat delegat del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona (SDEUB), i, com a professor, haver actuat com ho vaig fer en el cas de "La Higienica", haver presidit la Junta de Personal de la UdL per CCOO quan encara havia ideologia i es discutia sobre el model d'Universitat, haver declarat sent degà persona non grata Jose Maria Aznar amb motiu de la Guerra d'Iraq i haver demanat públicament en dues ocasions la dimissió del meu Rector.

Ja més en concret, pel que fa als reptes que haurà d'afrontar la Facultat de Lletres, entenc que, en molt bona part, continuen sent els mateixos, agreujats per la crònica crisi econòmica i la manca d'expectatives de millora. El gran repte continua sent fer realitat el que segueix sent el lema de la Facultat i la UdL: "Una petita gran Universitat".